

MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ
EFFECTUADA ALS CARRERS DE L'AURORA,
8/RAMBLA RAVAL, 2-4B, DE BARCELONA

Codi MHCB: 149/05

Data intervenció: 23 de juny-1 de juliol de 2005

JOSÉ MANUEL ESPEJO BLANCO

Novembre de 2005

ÍNDEX

- 1. FITXA TÈCNICA**
- 2. INTRODUCCIÓ**
- 3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC**
- 4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS**
- 5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 6. METODOLOGIA**
- 7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES**
- 8. CONCLUSIONS**
- 9. BIBLIOGRAFIA**
- 10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - 11.1. Documentació Planimètrica**
 - 11.2. Documentació fotogràfica**

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrers de l'Aurora, 8/Rambla del Raval, 2-4B
UBICACIÓ	Barri del Raval, Districte de Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 430467.47 Y: 4581473.78 Z: 7,70 msnm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	23de juny – 1 de juliol de 2005
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: José Manuel Espejo Blanco

2. INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria recull els resultats del control arqueològic preventiu (Codi MHCB: 149/05) efectuat sobre unes obres de canalització en rasa, de 50 m de longitud aprox. (amb número d'obra 111860), realitzades per l'empresa **Espelsa** per a **Fecsa-Endesa**. La intervenció, feta sota la supervisió del **Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona**, ha estat duta a terme al paviment dels carrers de l'Aurora, 8 i Rambla del Raval, 2-4B, al barri del Raval, districte de Ciutat Vella (**Figures 1-2; Fotografies 1-2**).

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòleg José Manuel Espejo Blanco, de l'empresa **ATICS, S.L., Gestió i Difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic**, la qual ha facilitat tot el material necessari per a dur a terme la intervenció.

Les tasques arqueològiques, simultànies a les obres, s'iniciaren el dia 23 de juny i finalitzaren el 30 del mateix mes.

El control arqueològic tenia com a objectiu detectar i documentar possibles estructures antigues que poguessin veure's afectades per les obres, ja que el lloc on aquestes es desenvolupaven es troba inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un destacat valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt important per a Barcelona.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola (que culmina a 512 m al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, és a dir, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona, i per tant és aquella unitat morfològica que ens interessa.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Fazies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola

va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El *Pla inclinat*, els *turons arran de mar*, i el *pla de baix*, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

Centrant-nos en el lloc on s'ha desenvolupat el control, aquest es situa, com s'ha indicat anteriorment, al barri del Raval, la trama actual del qual no quedà fixada de manera definitiva fins a principis del segle XIX, com a conseqüència d'haver estat sempre allunyat tant del centre institucional i administratiu —situat al voltant de l'ajuntament i de l'actual edifici de la Generalitat—, com del centre comercial i de negocis, proper al port. En època romana aquesta àrea quedava situada fora del recinte emmurallat (tot i que com veurem més endavant es conserven restes d'ocupació d'aquesta època) però la fundació de l'església de Sant Pau del Camp l'any 914 comportà el sorgiment d'un nou barri o raval

extramurs. Aquest fenomen no ha de ser considerat com un fet puntual, sinó com una transformació general que afectà tota la ciutat medieval de Barcelona, ja que des del segle IX i, sobretot, dels segles X al XII, anaren sortint petits nuclis poblacionals, fora de muralles, al voltant de centres d'ordre econòmic i religiós. El desenvolupament de ravals situats a l'exterior d'aquests murs propicià que la muralla romana (segle IV) quedés obsoleta a partir del segle XIII. Amb la determinació d'incorporar aquestes poblacions a la ciutat, més o menys properes a l'antiga Barcino, s'establí un pla urbanístic per a crear un nou perímetre de la muralla, la qual fou definitivament superada el segle XIX.

Com a conseqüència del mencionat augment de població, lent però constant, vinculat a moments d'expansió econòmica que es produeix entre els segles IX-XII, s'urbanitzà una part del territori que ocupava fora del recinte de les muralles romanes. Per tal de protegir aquests nous nuclis de població anomenats *vilanoves*, originats al voltant de centres d'ordre econòmic o religiós, es va començar a construir una nova línia defensiva. Aquesta construcció es va ampliar amb una segona fase acabada a mitjans del segle XIV essent el primer tram el construït a la Rambla. No obstant, el permanent creixement de població va plantejar la necessitat d'una tercera línia de muralla que aniria des de la Plaça Catalunya fins a les Reials Drassanes, passant pel carrer de Pelai, Ronda de Sant Antoni i Sant Pau.

El Raval era en aquest moment un barri fabril i de residències populars, organitzat al voltant de tres grans eixos: el carrer Tallers, el carrer Hospital i el carrer Sant Pau; tots tres de tradició medieval, orientats des de mitjan segle XIV a les portes de la muralla medieval de Barcelona.

Això no obstant, durant els segles XV, XVI i XVII, el barri es presenta amb una fesomia en la que predominen les terres d'horta, petits horts amb pous a prop que acostumaven a ser propietat d'algun noble o institució religiosa i que s'arrendaven a camperols modestos. No serà fins al segle XVIII que, a

conseqüència de l'augment demogràfic i el creixement econòmic, es comenci a definir el seu traçat urbà actual, que s'acabarà concretant a finals d'aquesta centúria.

Degut a la seva proximitat i importància científica, volem ressaltar les intervencions més importants dutes a terme en el àrea de Sant Pau els últims temps. Aquestes comencen el 1988-1989, quan s'excava en extensió el solar de la part posterior de l'església de Sant Pau del Camp perquè es vol construir un pàrking subterrani. Com a resultat de l'actuació, es documentaren les restes d'una vila amb una zona destinada a l'emmagatzematge. També s'hi localitzà, en contacte amb la vila, part d'una necròpolis amb tombes de *tegulae*, de les que se n'excavaren un total de 20 (GRANADOS, 1991; VV.AA., 1993).

Una altra intervenció arqueològica que afectà la zona es duagué a terme com a conseqüència de la construcció d'una nova caserna de la Guàrdia Civil l'any 1991. A la zona més propera al carrer Sant Pau s'hi trobà la continuació de la necròpolis documentada l'any 1989, amb 32 enterraments nous, datats entre els segles IV-VI a.n.e. Alhora, es documentaren assentaments prehistòrics del Neolític (finals del V mil·lenni-IV mil·lenni a.n.e.) i de l'Edat del Bronze (II mil·lenni-principis del I mil·lenni a.n.e.) (VV.AA., 1993).

La tercera actuació (1997) se centrà en l'interior de l'actual monestir de Sant Pau del Camp degut al projecte de reformes de l'edifici. El resultat en fou la localització de tres nous enterraments romans, juntament amb les restes d'un paviment *opus signinum*, identificat com les restes d'un edifici eclesiàstic anterior.

La quarta, causada per la construcció d'uns blocs de vivendes en un solar de 3200 m², es duagué a terme entre novembre de 1998 i març de 1999. En aquesta actuació es posen al descobert, per una part, les restes d'un assentament alt-imperial, del que únicament s'han conservat algunes sitges i pous com les

troballes més significatives; i, per l'altra, 26 tombes que s'incorporen a les exhumades en campanyes anteriors (ARTIGUES, 2001).

Al mateix temps, s'excaven dos enterraments d'època romana que havien aparegut en el seguiment d'unes rases a la mateixa zona que la intervenció anterior. S'excavaren a finals de l'any 2000 (MARTÍN, 2000).

A l'agost de 2001 es produeix una nova intervenció, que consisteix en el seguiment d'unes rases al carrer Sant Pau i que permet documentar un tram de la muralla del segle XIV (MORENO, 2001).

També es realitza un setena actuació arqueològica motivada pels resultats positius realitzats a la Ronda de Sant Pau l'abril de 2002. Aquesta possibilità la localització d'uns 16 m de muralla (segle XIV) i d'una torre adossada al seu talús. La seva excavació en extensió permeté documentar l'estructura intacta fins al nivell del sòl de circulació de mitjan segle XIX (SALES, 2002).

Així mateix seria interessant esmentar l'actuació arqueològica a la zona coneguda com Pla Central del Raval compresa entre els carrers Sant Jeroni, Sant Antoni de Pàdua, Cadenes i Hospital. En aquesta intervenció es van localitzar restes del Bronze inicial al sud de l'àrea intervinguda així com estructures medievals a partir del segle XV. Al sector nord, el que queda més propera la plaça d'Emili Vendrell, es van documentar restes romanes i medievals, constatant-se la ocupació i edificació de la zona a partir dels segles XVII i XVIII (FLORENSA, 2001).

També aquest mateix any ha finalitzat l'excavació en extensió de bona part del solar de l'Illa d'En Robador, sota la direcció de Joan Piera. Els resultats donen una densa trama urbanística des del S. XIV fins als nostres dies, així com també una ocupació força important, la cronologia de la qual se situa en època prehistòrica (PIERA, 2004).

I finalment, apuntar que en el moment de redactar la present memòria s'està realitzant l'excavació d'un solar ubicat al C/ Nou de la Rambla – C/ Estel- C/ Tàpies, molt a prop de l'església, i que presenta importants restes del Bronze Inicial.

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic en aquesta zona del barri del Raval, com ja hem comentat més amunt, es deu a que aquesta es troba en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt destacat per a la ciutat.

En el cas concret que ens ocupa, es formularen diverses hipòtesis de treball prèvies a la investigació, les quals, molt breument, feien referència a la presència d'estructures de diferents èpoques a la zona afectada. Les més significatives són:

- El solar es troba dins una de les zones pertanyents al *suburbium* de la ciutat romana de Barcino.
- Es troba al bell mig del Raval, àrea ocupada des d'època medieval. Existeix documentació on s'observa que aquesta va ser una zona on es varen produir els primers intents de fortificació del barri (c. 1370).
- Al barri del Raval hi ha el jaciment prehistòric més important de Barcelona, dels actualment coneguts. Darrerament, prospeccions i excavacions a la zona han documentat l'extensió d'aquest jaciment en una gran zona del barri.

Els objectius immediats es centren doncs en recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de les obres que ha de realitzar l'empresa Espelsa per a la instal·lació d'uns cables d'alta tensió.

6. METODOLOGIA

Per a aconseguir els objectius marcats és necessari adoptar una metodologia sistemàtica i que se'ls adequi. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix amb el propòsit d'entendre la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició dels diferents estrats. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diversos processos sedimentaris i postdeposicionals que s'han anat produint al llarg del temps a la zona afectada. Sota aquestes premisses, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona intervinguda utilitzant per a fer-ho el sistema d'Unitats Estratigràfiques (U.E.), que es pot seguir a E.C. HARRIS (1990) i A. CARANDINI (1997), sistema acceptat àmpliament i secundat a Catalunya des de fa tres dècades (TRÓCOLI, SOSPEDRA, 1992). Aquest mètode permet analitzar de forma individualitzada cadascuna de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. La caracterització de les diferents unitats estratigràfiques es detalla en una fitxa. Aquí s'hi registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció, així com també la seva relació física respecte a la resta de les unitats estratigràfiques del jaciment.

La identificació d'una U.E. s'estableix mantenint l'ordre estricte d'aparició durant el procés d'excavació i es duu a terme generalment utilitzant una clau de tres dígits, començant tota la seqüència numèrica per el número 100. A sota de la rasa s'han diferenciat les distintes unitats estratigràfiques (UU.EE. 101, 102...). Aquesta forma de procedir s'utilitza amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o algun tipus d'interferència en cas que, durant el procés, sorgeixi una estratigrafia complexa que obligui a acumular unitats estratigràfiques. Quant al mètode d'intervenció immediata respecte als treballs que s'estaven realitzant, hem seguit el del control visual directe. La tasca d'excavació de les rases esmentades s'ha dut a terme seguint la metodologia habitual d'utilització del martell pneumàtic per a aixecar el paviment de lloses i la seva preparació de

morter; i, en segon lloc, l'ús del pic i la pala per a practicar el buidatge del reompliment de les rases fins a trobar la profunditat desitjada, uns 80-90 cm en aquest cas. L'arqueòleg director estigué present durant tot el període d'obertura de les rases, observant el sediment extret amb la finalitat de recuperar les restes de ceràmica, ós, metall, o de qualsevol altra naturalesa, que poguessin sortir.

En aquest cas el procediment utilitzat ha estat el de dividir tot el tram de 50 m en dues rases diferenciades: la Rasa 100, que s'estenia pel carrer de l'Aurora; i la Rasa 200, des del moment en què aquesta s'introduïa a la Rambla del Raval (**Figura 2**). En ambdós casos les característiques eren molt semblants: rases d'uns 80-90 cm de profunditat i 40 cm d'amplada.

La documentació de la intervenció es completa amb les fitxes de les unitats estratigràfiques trobades, i un registre gràfic, que inclou documentació planimètrica i una selecció fotogràfica de les evidències més representatives del desenvolupament de l'excavació. Malgrat tot, hem d'indicar que aquesta documentació gràfica és bastant reduïda, ja que, com es comenta a l'apartat 7 (Descripció de les troballes) els resultats han sigut minsos.

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

L'obra de canalització en rasa per a estendre la canalització i els cables elèctrics d'alta tensió comprenia un tram total de 50 m, entre els números 8 del carrer de l'Aurora i el 2-4B de la Rambla del Raval. La finalitat de la línia era dotar d'electricitat a un hotel de nova construcció edificat en aquell mateix indret.

L'actuació arqueològica se centrà, per una banda, en el control visual de la realització del tram de rasa per part de l'empresa adjudicatària i, per altra banda, en l'excavació manual per part de la direcció tècnica quan les característiques del sediment extret així ho exigien.

Les obres s'iniciaren el dia 23 de juny i van concloure el 30 del mateix mes. A efectes pràctics, la direcció tècnica considerà oportú de dividir tot el tram de 50 m en dues rases diferenciades: la Rasa 100, que s'estenia pel carrer de l'Aurora; i la Rasa 200, des del moment en què aquesta s'introduïa en la Rambla del Raval. En ambdós casos les característiques eren molt semblants: rases d'uns 80-90 cm de profunditat, amb 40 cm d'amplada, si bé diferien entre elles en les característiques de la pavimentació de la vorera.

RASA 100

Tram que va des del nº 8 del carrer de l'Aurora fins al cruament amb la Rambla del Raval, a uns 40 cm en paral·lel a la línia de façana, en direcció SW-NE. Té una longitud aproximada de 15 m, i 80-90 cm de profunditat per 40 cm d'amplada. Aquest tram es trobava totalment ple de serveis elèctrics anteriors que mantenien una cota superior a la necessària per la estesa de cables actual, la qual cosa va entorpir molt els treballs (**Fotografia 3**).

L'estratigrafia constava d'un nivell de paviment format per rajoles panot (20x20x4) fabricades amb ciment i la preparació de formigó, amb 30 cm de potència en total (U.E. 101), i un reompliment exclusiu de sauló, degut a la presència abundant d'altres serveis molt recents (**Fotografia 4**), però barrejat amb deixalles (U.E.102). Aquest sediment, d'aportació antròpica, forma part de l'ompliment habitual que s'utilitza en el farciment de rases realitzades per a la instal·lació de diferents xarxes subterrànies. Es tracta d'un sediment saulonenc de color vermellós barrejat normalment amb elements actuals com escombraries i restes de runa constructiva. A la cota necessària per a introduir la canalització hi anaren apareixent, com ja en indicat, una sèrie de serveis anteriors (gas, aigua, i, sobre tot, electricitat) tant en sentit longitudinal com perpendicular a la direcció de la rasa, amb la qual cosa la hipòtesis inicial relativa a l'existència d'estructures arqueològiques s'anava contrastant negativament en relació amb la cota esmentada de 80-90 cm.

RASA 200

S'estén des del punt en que la rasa s'endinsa a la Rambla del Raval i es prolonga en direcció SE-NW fins a la E.T. ubicada en el número 2-4B del edifici veí al hotel, paral·lelament a uns 1'5 metres de la línia de façana actual. Té una longitud d'uns 35 m, 80-90 cm de profunditat i 40 cm d'amplada (**Fotografia 5**).

Presenta una pavimentació diferent de l'anterior. En aquest cas es tracta de lloses fabricades amb ciment (60x40x7), i la preparació de formigó, de 35 cm de potència en total (U.E. 201); i un reompliment de sauló vermellós, i barrejat amb terra argilosa i deixalles, de 55 cm de potència total (**Fotografia 6**). Tampoc presentava material arqueològic. De la mateixa manera, encara que en menor mesura, es va documentar la presència de serveis anteriors (electricitat, aigua i clavegueram) per la qual cosa les conclusions obtingudes per a la Rasa 100 són vàlides també en aquest cas.

8. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada al carrer de l'Aurora i Rambla del Raval, tenia com a fites descobrir i documentar possibles restes arqueològiques conservades durant les obres que l'empresa FECSA-ENDESA tenia previst d'efectuar per a la realització de la canalització en rasa d'una línia elèctrica subterrània d'alta tensió.

En aquest sentit, i com ja ha quedat reflectit implícitament a l'apartat anterior, hem de concloure que els resultats han estat negatius. D'una banda, un dels elements que més ha condicionat el volum nul de dades arqueològiques obtingues ha estat l'escassa profunditat on s'ha instal·lat la canalització (80-90 cm), que se suma als reduïts 40 cm d'amplada de què constaven les rases. A això se li ha d'afegir la presència d'altres serveis (aigua, electricitat, gas, i clavegueram), instal·lats amb anterioritat i que mantenien una cota similar a la requerida per a aquesta obra; i també el fet de tractar-se d'una excavació preventiva de caràcter molt localitzat i parcial. En aquest punt, també volem indicar que durant els treballs de construcció de l'hotel que motivava la instal·lació d'aquesta línia elèctrica, ja s'havien realitzat controls arqueològics durant els rebaixos efectuats en les obres de fonamentació del mateix (entre 4 i 5 metres, segons ens va informar l'encarregat general de les obres), amb resultats igualment negatius, amb la qual cosa la nostra intervenció no fa sinó confirmar les sospites inicials.

En definitiva, ha resultat impossible documentar algun tipus de resta constructiva relacionada amb l'ocupació prehistòrica, romana, medieval o moderna, que sabem que en el passat es produí en aquest sector de Barcelona, i per tant només podem afegir que els resultats d'aquesta intervenció difícilment poden aportar respostes als interrogants plantejats al voltant del poblament i l'urbanisme de la ciutat al llarg d'aquestes etapes de la seva història.

9. BIBLIOGRAFIA

- ARTIGUES I CONESA, Pere Lluís (2001): *Memòria dels resultats obtinguts en l'excavació arqueològica al jaciment de Sant Pau, cantonada amb Reina Amàlia i C/ Carretes (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.
- FLORENSA, Francesc (1999): Memòria de la intervenció arqueològica realitzada al Pla Central del Raval. Barcelona. Inèdit.
- GRANADOS, Oriol (1991): "Estructura urbana de la ciutat romana", en *Història de Barcelona*. Vol 1. Dirigida per Jaume Sobrequés i Callicó. Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- HARRIS, E. C. (1990): *Principios de estratigrafía arqueológica*, Ed. Crítica, Barcelona.
- MARTÍN I OLIVERAS, Antoni (2000): *Informe preliminar de seguiment i prospecció arqueològica a l'entorn del jaciment de Sant Pau del Camp (Barcelona-El Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Informe inèdit.
- MORENO, I; SUAUA, L. (2001): *Memòria del seguiment arqueològic efectuat al carrer st. Pau/ Ronda St. Pau. (1ª fase: 23-31 d'agost. 2ª fase: 1 setembre-9 novembre)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Informe inèdit.
- PIERA, Joan (2004): Primer informe preliminar de la intervenció arqueològica a la illa d'en Robador, agost 2004. Inèdit.
- PIERA, Joan (2004): Segon informe preliminar de la intervenció arqueològica a la illa d'en Robador, octubre 2004. Inèdit.
- SALES CARBONELL, J. (2002): "Primers resultats de l'excavació d'un tram de muralla baix medieval de Barcelona localitzat a la Ronda de Sant Pau", a *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna de Catalunya*. Sant Cugat del Vallès.
- TRÓCOLI, Isabel G. i SOSPEDRA, Rafel (Eds.) (1992): *Harris Matrix. Sistemes de registre en Arqueologia (2 vols.)*, Pagès Editors, Lleida.

Memòria de la intervenció arqueològica als carrers de L'Aurora, 8/Rambla Raval, 2-4B.



VV.AA. (1993): "Intervencions a Barcino (1982-1989)", a *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana, Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 101
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment del carrer actual.		
DESCRIPCIÓ :	Superficial format per rajoles panot (20x20x4) fabricades amb ciment i la preparació de formigó que la sustenta, amb 30 cm de potència en total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	102	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 102
Sector: Rasa 100	Fase:	Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color vermellós barrejat amb deixalles, de 55 cm de potència total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a		Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 201	
Sector: Rasa 200		Fase:	
		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment del carrer actual.		
DESCRIPCIÓ :	Superficial format per lloses rectangulars de 60x40x7 cm fetes de ciment més la preparació de formigó que la sustenta, de 35 cm de potència total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	202	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 202	
Sector: Rasa 200		Fase:	
		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.		
DESCRIPCIÓ :	Mescla de terra argilosa i sauló vermellós barrejats amb elements actuals (deixalles) de 50 cm de potència total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a		Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Planimètrica

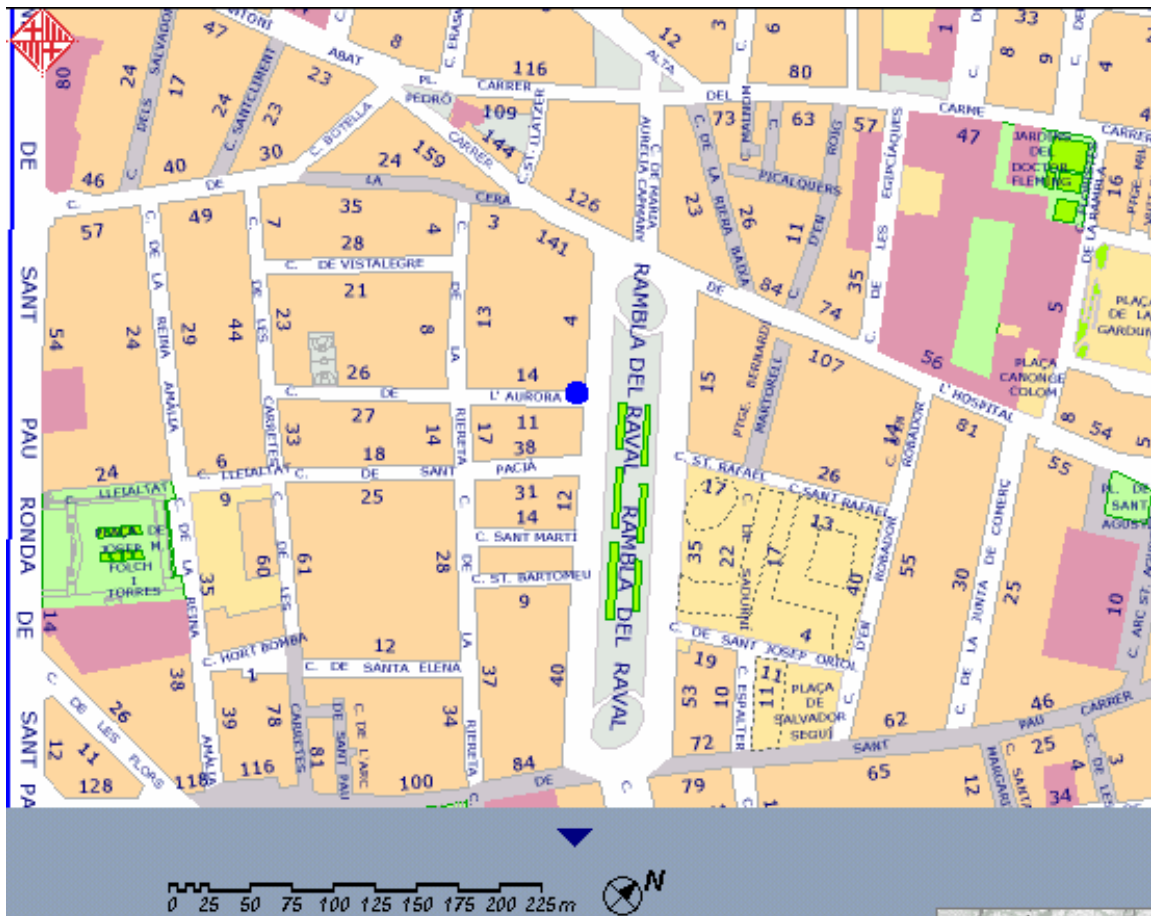
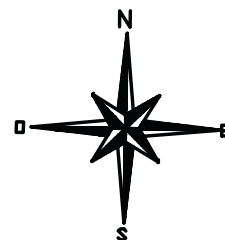
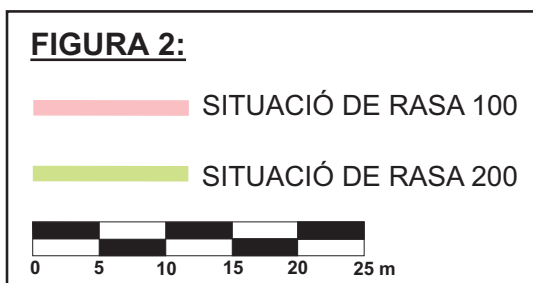
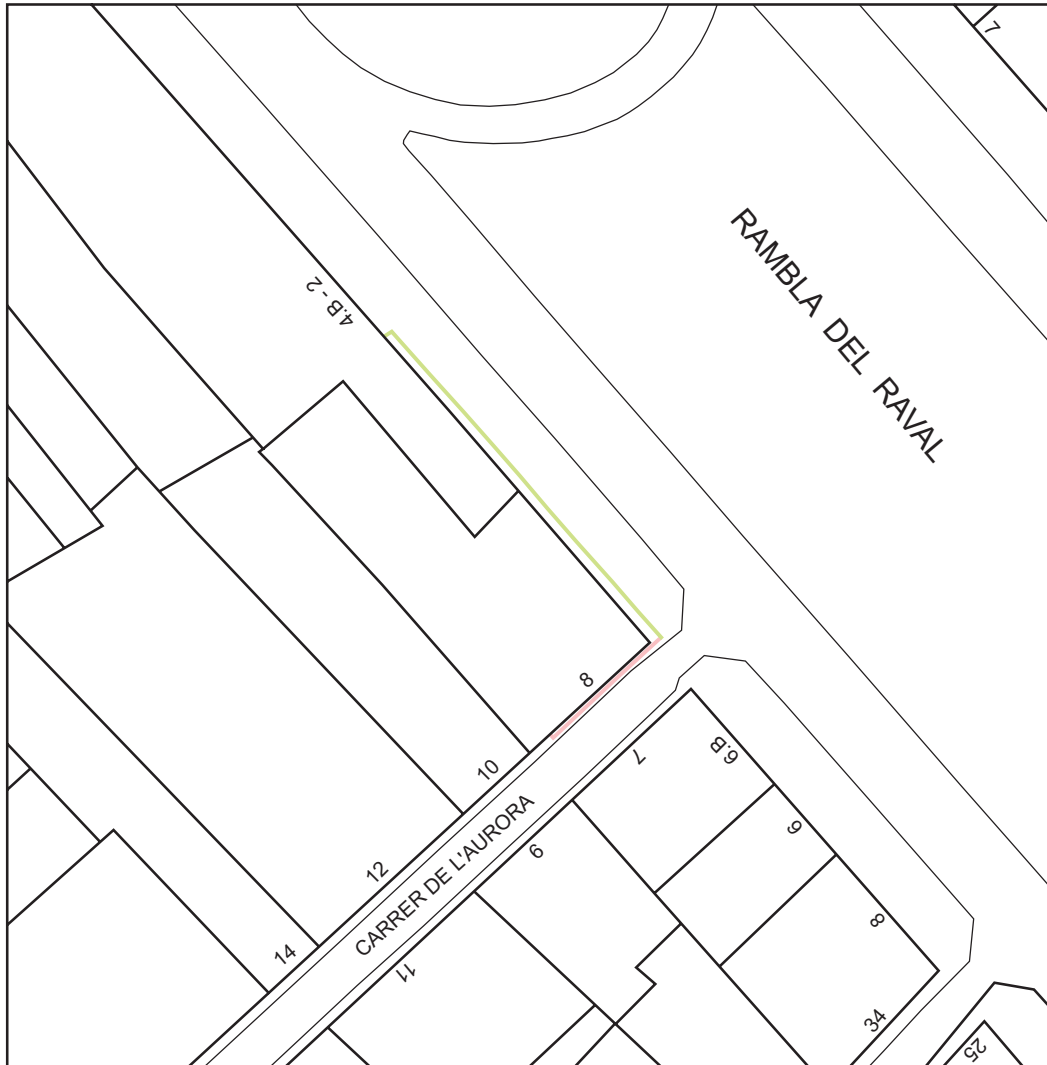


Figura 1: Plànol de situació del carrer de l'Aurora i el seu cruament amb la Rambla del Raval.



11.2. Documentació Fotogràfica



Fotografia 1: Vista general del carrer de l'Aurora.



Fotografia 2: Vista general del tram de la Rambla del Raval afectat per l'obra.



Fotografia 3: Vista parcial, amb els nombrosos serveis anteriors, de la Rasa 100.



Fotografia 4: Estratigrafia de la Rasa 100.



Fotografia 5: Vista parcial de la Rasa 200.



Fotografia 6: Estratigrafia de la Rasa 200.